

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
42

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-29-X

BRNO 2001

PŘEHLED VÝZKUMŮ 42 (2000)

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz>
- Odpovědný redaktor: Doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, Ph.D.,
PhDr. Lubomír Šebela, CSc., Mgr. Richard Zatloukal, Miroslav Lukáš,
Alice Del Maschio
- Na titulním listě:
1. Výřez jihovýchodní části historického jádra města Brna z plánu z roku 1754 (Archiv města Brna, Sbirka map a plánů K11).
Uložení Portos//D:/scanner/PV 2000/PV/Pvtif.tif
  2. Dvě středověká aquamanile ve tvaru beránka a koníčka, pocházející z odpadních jímek, odkrytých roku 2000 při výzkumu severozápadní části tzv. „Velkého Špalíčku“ v Brně (Dominikánská 3, 5, 7). Foto Karel Šabata, Museum města Brna.
- Tisk: BEKROS
- Náklad: 350 ks

© 2001 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

zpracování, srovnávané s nejdůležitějšími architektonickými památkami tohoto období na Moravě (Velehrad, Louka u Znojma, Žďár nad Sázavou). Uvážíme-li, že první věrohodné písemné zprávy o Bučovicích se dosud datují k roku 1322 (Vok z Bučovic), pak nález odkrytý během záchranného výzkumu zdůrazňuje význam města a jeho počátky posouvá hlouběji do středověku. Již ve druhé polovině 13. století nebyly asi Bučovice zcela bezvýznamnou tržní osadou, ale tvořil je zřejmě větší komplex několika samostatně stojících skupin objektů. První z nich bylo malé město, opevněné přinejmenším dřevěnou palisádou, mřsty snad i vodním příkopem, s branami na západním a východním okraji (Tihelka 1951, 17). Druhou částí byla patrně dřevěná tvrz na kopci na severozápadním okraji města opevněná mohutnými příkopy a valy. Jejím archeologickým výzkumem, kterého se v roce 1940 zúčastnil a poté jej i publikoval K. Tihelka, nebyly zjištěny žádné zbytky kamenných staveb, ale jen pozůstatky křivých konstrukcí ze dřeva. Podle archeologických nálezů se její vznik klade do první poloviny 13. století (Tihelka 1941, 13-15). Třetí částí komplexu, možná také samostatně opevněnou, byl velký kostel s přilehlým hřbitovem v jižním sousedství města. K němu byla později přistavěna i kamenná vodní tvrz. S ohledem na velikost kostela je zarážející, že písemné zprávy jsou o něm tak skoupé. Není nám známo jeho zasvěcení a chybí i jakékoliv zprávy o tom, jak zanikl. Poslední historická zmínka praví, že zámek byl vystavěn v místě, kde stávala tvrz a prastarý kostelík se hřbitovem (Kramoliš 1900, 47). Podle zpráv z roku 1790 byl při stavbě stoky nalezen náhrobní kámen Anežky z Ojnic z roku 1531. Nepochybně byl původně zabudován v kostele, který tehdy ještě fungoval. K jeho destrukci došlo pravděpodobně až v souvislosti se stavbou zámku v letech 1567-1581. Vypovídá zřejmě o tom též skutečnost, že mohutný vodní příkop, vybudovaný v souvislosti se stavbou renesančního zámku byl vydlážděn kameny. Naráží se na ně při nejrůznějších zemních pracích i v současné době. Porovnáme-li je se stavebním materiálem z dochovaných částí zdí kostela je zřejmé, že pocházejí z jeho destrukce. Vyloučit nelze ani to, že část materiálu z kostela byla použita také ke stavbě vlastního zámku. Likvidace velké sakrální stavby může mít úzkou spojitost se šířením protestantismu, který koncem 16. století dosahoval největšího rozmachu. Změny myšlení tehdy zasáhly výrazně prosté obyvatelstvo, ale pronikaly i do řad šlechty. Absence historických zpráv o likvidaci kostela pak mohla být pouze důsledkem snahy o zahlazení jakýchkoliv stop starého katolického myšlení.

Záchranný výzkum při rekonstrukci kanalizace v Bučovicích přinesl řadu nových poznatků a ukázal, jak může archeologie přispět k objasnění nebo upřesnění historických skutečností. Poukázal

také znovu na to, jak je důležité, aby v historicky cenných objektech byly archeology sledovány veškeré zásahy do stávajícího terénu.

Hana Palátová, Radmila Stránská, Petr Vitula, SPÚ v Brně

Literatura:

Kramoliš, Č. 1900: Vlastivěda moravská. II. Místopis. Bučovský okres. Brno.

Tihelka, K. 195: K otázce, kdy vznikly Bučovice, VVM IV, 12-19.

Tihelka, K. 194: Hradisko nad Bučovicemi. Příspěvky k dějinám Bučovic II. Bučovice.

Resumé:

Bučovice (Bez. Vyškov), „Schloss“. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

Obr. 3. Bučovice – zámek. Rekonstrukce kanalizačního řádu. Zeď gotického kostela s bočním ústupkovým portálem datovaným kolem roku 1250 a cihelné zpevňovací klenební pasy z počátku 20. století. Rekonstruktion der Kanalisation. Das gotische Mauerwerk um 1250 und die Ziegelwölbung (Anfang des 20. Jh.).

BULHARY (okr. Břeclav)

Východní části katastru obce. Středohradištní období. Pohřebiště. Záchranný výzkum.

Z podnětu E. Klanicové, ředitelky Městského muzea v Břeclavi, byl prohlédnut výkop pro plynovod, provázející komunikaci z Bulhar do Nejdku. Pole vymezuje silnice Bulhary-Nejdek, větrolam a opuštěná cihelna. Ve vodou zaplněné rýze byly v úseku dlouhém asi 30 m na několika místech patrné horní části hrobových jam. Ve vyházené hlíně se podařilo sesbírat lidské kosti, většinou z dolních končetin. Je zřejmé, že zásahem do terénu byly porušeny kostrové hroby, které s velkou pravděpodobností tvoří součást velkomoravského po-

hřebiště zkoumaného v roce 1989 v trati Gajdošova cihelna (Dvořák-Vitula-Peška 1993).

Ondrej Šedo, Regionální muzeum Mikulov

Literatura:

Dvořák, P. - Vitula, P. - Peška, J. 1993: Rettungsgrabungen bei Bulhary (Bez. Břeclav). PV 1989. Brno, 114-115.

Resumé:

Bulhary (Bez. Břeclav), Ostteil des Katasters der Gemeinde. Mittlere Burgwallzeit. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

Brnem, Ostravou a Českým Těšínem. Touto stavbou byly dotčeny známé i dosud neznámé archeologické lokality. Na severovýchodním okraji Dětkovic, východně od silnice z Dětkovic do Určic, rýha porušila či zcela zničila několik hrobů. Výzkumem jedné, pouze částečně porušené hrobové jámy byly odkryty dva kostrové pohřby - dospělé ženy a o něco mladší pohřeb dítěte. Oba jsou datovány stříbrnými denáry uherského krále Ondřeje I. do 11. století. U hlavy ženy byly nalezeny i dvě stříbrem plátované záušnice. Pohřebiště je známo již od konce 19. století, kdy zde byly při stavbě silnice do Určic odkryty první hroby, shodou okolností rovněž datované mincí Ondřeje I.

Miroslav Šmíd, ÚAPP Brno

Resumé:

Dětkovice (Bez. Prostějov), Feldflur „Za zahradama“. Jüngere Burgwallzeit. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

DIVÁKY (okr. Břeclav)

„Zadní Novosady“. Pravěk, středověk, novověk. Povrchový sběr. Uložení: MMG Břeclav, inv. č. A 6832-A 6911, př. č. 37/2000).

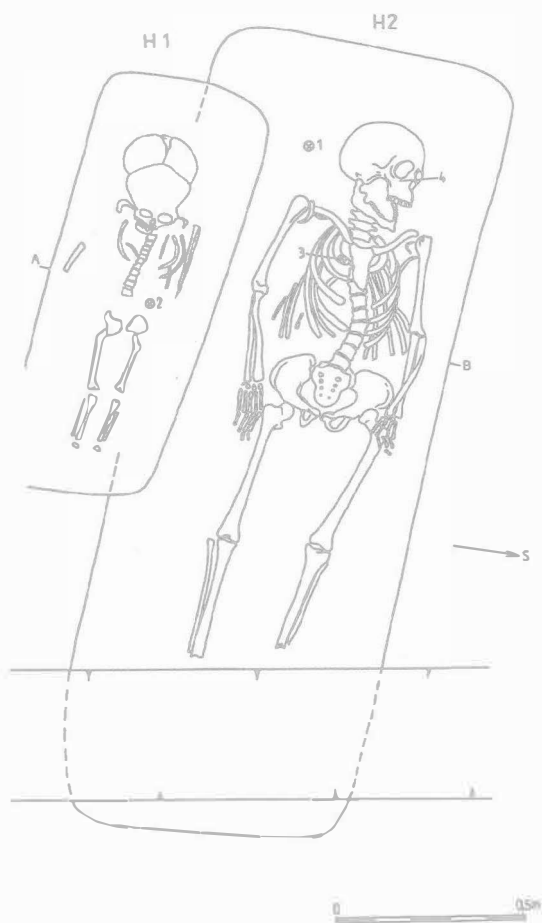
Dne 27. 4. 2000 při povrchové prospekci nad silnicí vedoucí z Divák do Šitbořic, v polní trati „Zadní Novosady“ (na svahu i na návrší západně od této komunikace) byla objevena nová archeologická lokalita. Nachází se na ZM 1:10000, listu 34-21-02; Z s. č., J s. č.: ([347, 92], [370, 49]) mm. Povrchový sběr, uskutečněný na ploše zhruba 400 x 30 m, byl proveden nad stavenišťem protipovodňových nádrží (stavební dílo „Nádrž Diváky, protipovodňová opatření“, konkrétně SSZ od zmínované stavby. Při prospekci bylo získáno celkem 81 zlomků artefaktů; keramické střepy (pravěk, středověk, novověk), 2 fragmenty skla, 3 kusy ŠI a zlomek brousku. Střepy pocházejí většinou z výdutí, jsou malé a bez výzdoby, což vede pouze k jejich rámcovému chronologickému zařazení. Za zmínku stojí fakt, že v bezprostřední blízkosti sbírané plochy, v trati "Prostřední Torhety" (SZ směrem), se nachází hradisko z doby bronzové a starší doby železné (Němeček-Peška 1993; Peška 1993).

Renáta Švecová, MMG Břeclav/FF MU Brno

Literatura:

Němeček, J. - Peška, J. 1993: Další výšinné opevněné sídliště na katastru Šitbořic (okr. Břeclav), PV 1989, 122-124.

Peška, J. 1993: První výzkumná sezóna na opevněném výšinném sídlišti v Šitbořicích (okr. Břeclav), PV 1990, 127-128.

Obr. 4. Dětkovice, „Za zahradama“. Půdorys prozkoumaných hrobů. Grundriß des untersuchten Grabes.

DĚTKOVICE (okr. Prostějov)

„Za zahradama“. Mladohradištní období. Pohřebiště. Záchranný výzkum.

V měsíci listopadu 2000 byly napříč prostějovským okresem prováděny výkopové práce související s budováním optického propojení mezi